

การเฝ้าระวังโรคประจำสัปดาห์

WEEKLY EPIDEMIOLOGICAL SURVEILLANCE REPORT

กองระบาดวิทยา สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข
DIVISION OF EPIDEMIOLOGY MINISTRY OF PUBLIC HEALTH

ปีที่ ๒๙
๓๑ กรกฎาคม ๒๕๔๑

ฉบับที่ ๓๑

NUMBER 31

VOLUME 29
JULY 31, 1998

สารบัญ CONTENTS

รายงานเฝ้าระวังโรคเท้าช้างและไข้มาลาเรียในแรงงานต่างชาติ	461
จังหวัดเชียงใหม่	
ครรชนิรายงานการเฝ้าระวังโรคประจำสัปดาห์ 6 เดือนแรก ปี 2541	472

รายงานเฝ้าระวังโรคเท้าช้างและไข้มาลาเรียในแรงงานต่างชาติ จังหวัดเชียงใหม่

Filariasis and Malaria Surveillance among Foreign Workers in Chiang Mai

บทนำ

จังหวัดเชียงใหม่ เป็นจังหวัดหนึ่งที่ได้รับการผ่อนผันให้มีการใช้แรงงานต่างชาติได้ ตั้งแต่วันที่ 1 ก.ย. 39 เป็นต้นมา และในช่วงระยะเวลาดังกล่าวพบว่า มีแรงงานต่างชาติซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวพม่า มารายงานตัวเพื่อตรวจสุขภาพประมาณ ร้อยละ 40 ที่เหลือประมาณ ร้อยละ 60 ยังเป็นแรงงานที่ผิดกฎหมายซึ่งจะต้องถูกจับกุมดำเนินคดีต่อไป ปัญหาโรคติดต่อสำคัญที่อาจนำเข้ามาโดยแรงงานต่างชาติชาวพม่า ได้แก่ โรคเท้าช้าง และโรคมาลาเรีย ซึ่งเป็นโรคติดต่อที่มีแนวโน้มว่าอาจมีการแพร่กระจายโรคได้ในจังหวัดเชียงใหม่ ทั้งนี้เนื่องจาก หนองพยาธิโรคเท้าช้างชนิด *Wuchereria bancrofti* สายพันธุ์ที่พบในประเทศพม่าเป็นชนิดที่มีการปรากฏตัวแบบ Nocturnally periodic (Urban type) และมียุงรำคาญชนิด *Culex quinquefasciatus* เป็นพาหะนำโรค ยุงชนิดนี้จะมียุงอยู่ทั่วไปในเขตชุมชนใหญ่ ๆ เนื่องจากแหล่งเพาะพันธุ์เป็นน้ำขังเน่าเสียที่มีอยู่ในเขตเมือง ประกอบกับแรงงานต่างชาติ ส่วนใหญ่มักมาประกอบอาชีพเป็นกรรมกรก่อสร้าง และพักอยู่ตามที่ต่างๆ ในเขตเมือง นอกจากนี้โรคมาลาเรีย ซึ่งปัจจุบันสามารถควบคุมได้จนอยู่ในระดับที่น่าพอใจก็อาจกลับมีแนวโน้มที่สูงขึ้น เนื่องจากมีแรงงานต่างชาติ บางส่วนไปรับจ้างทำสวนผลไม้ หรือไปเป็นกรรมกรก่อสร้างรีสอร์ทต่าง ๆ ในบริเวณพื้นที่ซึ่งมียุงพาหะนำโรคมาลาเรีย

จากปัญหาดังกล่าว สำนักงานควบคุมโรคติดต่อฯ โดยแมลงที่ 2 เชียงใหม่ จึงได้ร่วมกับสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่ และเรือนจำกลางจังหวัดเชียงใหม่ ดำเนินการเฝ้าระวังโรคเท้าช้างและไข้มาลาเรีย ตั้งแต่วันที่ 1 ก.ย. 39 เป็นต้นมา เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการแพร่กระจายโรคมาสู่คนไทยได้ในอนาคต

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ทราบสถานการณ์โรคเท้าช้างและไข้มาลาเรียในแรงงานต่างชาติ จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อป้องกันการแพร่กระจายโรคเท้าช้างและไข้มาลาเรียจากแรงงานต่างชาติมาสู่คนไทย

กลวิธีดำเนินงาน

1. กลุ่มแรงงานต่างชาติที่มารายงานตัวถูกต้องตามกฎหมาย เจ้าหน้าที่จะต้อง ดำเนินการดังนี้

1.1 ประสานงานกับโรงพยาบาลชุมชน ที่มีการตรวจสุขภาพแรงงานต่างชาติ เพื่อชี้แจงแนวทางการดำเนินงาน เจาะโลหิต การทำฟิล์มโลหิต และการส่งตรวจ

1.2 แรงงานต่างชาติทุกรายจะต้องรับประทานยา Diethyl carbamazine Citrate (DEC) 6 เม็ด ก่อนการเจาะโลหิต 30 นาที เพื่อป้องกันการแพร่เชื้อโรคเท้าช้างในระยะเวลา 6 เดือน นอกจากนี้ยา DEC จะกระตุ้นให้หนอนพยาธิโรคเท้าช้าง (Microfilaria) ปรากฏในกระแสโลหิตภายหลังรับประทานยา DEC แล้ว ประมาณ 30 นาที ทำให้สามารถตรวจหาหนอนพยาธิโรคเท้าช้างชนิด *W. bancrofti* สายพันธุ์พม่าในเวลา กลางวันได้ (ปกติเชื้อสายพันธุ์นี้จะปรากฏตัว และตรวจพบได้ในกระแสเลือดเวลากลางคืน โดยจะพบได้สูงสุด เวลา 02.00 น.)

1.3 ทำฟิล์มโลหิตหนาโดยใช้ปริมาตรโลหิต 60 ลบ.มม.แล้วนำมาย้อมสีอิมซาคความเข้มข้น 5% เป็นเวลา 20 นาที ฟิล์มโลหิตทั้งหมดจะส่งมาตรวจที่สำนักงานควบคุมโรคติดต่อฯ โดยแมลงที่ 2 เชียงใหม่ โดย เจ้าหน้าที่จุลทรรศน์ ในครั้งแรกใช้หัว Objective กำลังขยาย 10 x ตรวจหาเชื้อหนอนพยาธิโรคเท้าช้าง (Microfilaria) หลังจากนั้นจึงใช้หัว Objective กำลังขยาย 100 x ตรวจหาเชื้อมาลาเรีย

1.4 ติดตามให้การรักษาผู้ป่วยมาลาเรียจนหายขาดทุกราย รวมทั้งติดตามให้แรงงานต่างชาติที่มา รายงานตัวทุกคนได้รับยา DEC ครั้งละ 6 เม็ด ทุก 6 เดือน โดยประสานงานกับสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อขอความร่วมมือในการจ่ายยา DEC ให้กับแรงงานต่างชาติขณะมารายงานตัวที่สำนักงาน ตรวจคนเข้าเมืองทุก 3 เดือน โดยจะทำการให้แบบสลับคือ 3 เดือน เว้น 3 เดือน

2. กลุ่มแรงงานต่างชาติผิดกฎหมายที่ไม่ได้มารายงานตัว เมื่อพบ เจ้าหน้าที่จะต้องดำเนินการดังนี้

2.1 กลุ่มแรงงานผิดกฎหมายที่ถูกจับกุมดำเนินคดี

2.1.1 ประสานงานกับเจ้าหน้าที่เรือนจำกลางจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อขอความร่วมมือในการ ตรวจโลหิตแรงงานต่างชาติที่ต้องขัง

2.1.2 เจาะโลหิตแรงงานต่างชาติในเวลากลางคืน โดยเจ้าหน้าที่พยาบาลของเรือนจำ ตั้งแต่ เวลา 20.00 น. เป็นต้นไป หลังจากนั้นให้กินยา DEC 6 เม็ด ทุก 6 เดือน เพื่อป้องกันการแพร่เชื้อโรคเท้าช้าง

2.1.3 ดำเนินการเช่นเดียวกับในข้อ 1.3 และ 1.4

2.1.4 ติดตามให้การรักษาผู้ป่วยมาลาเรียจนหายขาดและผู้ป่วยโรคเท้าช้าง ที่พบเชื้อทุก ราย สำหรับผู้ป่วยโรคเท้าช้างให้รับประทานยา DEC ขนาด 50 mg / kg / day ติดต่อกัน 12 วัน และต้องมีการ ติดตามรักษาและเจาะโลหิตซ้ำทุก 6 เดือนจนครบ 2 ปี ในกรณีผู้ต้องขังอยู่ครบ 2 ปี

ผลการดำเนินงาน

1. ผลการตรวจฟิล์มโลหิตหาเชื้อมาลาเรียและโรคเท้าช้างในแรงงานต่างชาติ ที่มาจดทะเบียนขออนุญาต ทำงานในจังหวัดเชียงใหม่ จากโรงพยาบาลอำเภอ หางดง, สันทราย, แม่อน และโรงพยาบาล กองบิน 41 จำนวน 5,054 ราย ไม่พบหนอนพยาธิโรคเท้าช้าง (Microfilaria) แต่พบเชื้อมาลาเรีย จำนวน 148 ราย คิดเป็น อัตราการพบเชื้อร้อยละ 2.93 จำแนกเป็นเชื้อมาลาเรียชนิด *Plasmodium falciparum* 58 ราย *P. vivax* 69 ราย *P. malariae* 18 ราย และเชื้อมาลาเรียชนิดผสมของสองชนิดแรก 3 ราย คิดเป็นร้อยละ 39.19, 46.62, 12.16 และ 2.03 ตามลำดับ (รายละเอียดตามตารางที่ 1)

2. ผลการตรวจฟิล์มโลหิตหาเชื้อมาลาเรียและหนอนพยาธิโรคเท้าช้างของแรงงานต่างชาติในเรือนจำ กลางจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 522 ราย พบเชื้อมาลาเรีย 14 ราย คิดเป็นอัตราการพบเชื้อร้อยละ 2.68 จำแนกเป็น เชื้อมาลาเรีย ชนิด *P. falciparum* 2 ราย *P. vivax* 11 ราย และ *P. malariae* 1 ราย คิดเป็นร้อยละ 14.29 , 78.57 และ 7.14 ตามลำดับ และตรวจพบหนอนพยาธิโรคเท้าช้างชนิด *W. bancrofti* จำนวน 1 ราย เป็นชาว บังกลาเทศ คิดเป็นอัตราการพบเชื้อร้อยละ 0.19 (รายละเอียดตามตารางที่ 2)

สรุปและวิจารณ์ผลการดำเนินงาน

1. พบว่าอัตราการตรวจพบผู้ป่วยโรคมาลาเรียในแรงงานต่างชาติ คิดเป็นร้อยละ 2.92 เมื่อเปรียบเทียบกับประชาชนชาวพม่าที่อาศัยอยู่บริเวณชายแดนไทย - พม่า ซึ่งมารับการตรวจตามปกติพบว่า มีอัตราการตรวจพบผู้ป่วยโรคมาลาเรีย คิดเป็นร้อยละ 5.5 - 6

2. แรงงานต่างชาติที่ตรวจพบเชื้อส่วนใหญ่ มักไม่มีอาการป่วยที่ชัดเจน (Sub Clinical) หรือบางครั้งเป็นแบบ ไม่ปรากฏอาการ (Asymptomatic) ทั้งนี้เนื่องจาก แรงงานเหล่านี้มีภูมิคุ้มกันต้านต่อโรคมาลาเรียสูง ดังนั้น จึงทำให้มีโอกาสแพร่เชื้อไปสู่ชุมชนได้ง่าย

3. พบว่าอัตราการตรวจพบเชื้อมาลาเรียชนิด *Plasmodium malariae* ในแรงงานต่างชาติมีถึงร้อยละ 12 - 13 ซึ่งเป็นอัตราที่สูงมาก เมื่อเทียบกับที่ตรวจพบในคนไทยหรือชนกลุ่มน้อยที่อยู่ในประเทศไทย

4. อัตราการตรวจพบเชื้อมาลาเรียในแรงงานต่างชาติ ที่ตรวจพบโดยเจ้าหน้าที่จุลทัศน์กร ของสำนักงานควบคุมโรคติดต่อฯ โดยแมลงที่ 2 เชียงใหม่ คิดเป็นร้อยละ 2.92 เมื่อเทียบกับที่ตรวจพบโดยโรงพยาบาลอื่น ๆ ซึ่งพบเพียงประมาณร้อยละ 0.25 ทั้งนี้เนื่องจาก การตรวจฟิล์มโลหิตของโรงพยาบาลใช้ตรวจจากฟิล์มบาง จึงทำให้มีโอกาสตรวจพบเชื้อได้น้อยกว่าการตรวจของเจ้าหน้าที่สำนักงานควบคุมโรคติดต่อฯ โดยแมลงที่ 2 เชียงใหม่ ซึ่งตรวจจากฟิล์มโลหิตหนาๆ ได้

5. ในการตรวจหาผู้ป่วยโรคเท้าช้างในแรงงานต่างชาติ ที่มาขอจดทะเบียน ขออนุญาตทำงาน จำนวน 5,054 คน ไม่พบผู้ป่วยแม้แต่รายเดียว เมื่อเทียบกับการค้นหาผู้ป่วยโรคเท้าช้างในเรือนจำ ซึ่งทำการค้นหาเพียง 522 คน แต่พบผู้ป่วย 1 คน ทั้งนี้เนื่องจาก การค้นหาผู้ป่วยในเรือนจำดำเนินการเจาะโลหิตในเวลากลางคืน ซึ่งต่างจากการค้นหาในโรงพยาบาลซึ่งดำเนินการเจาะโลหิตในเวลากลางวัน โดยใช้ยากระตุ้นก่อนเจาะโลหิต ก็เป็นไปได้

แม้ว่าปัจจุบันรัฐบาลจะมีนโยบายที่จะลดจำนวนแรงงานต่างชาติดัง โดยให้มีการนำแรงงานไทยมาทดแทนแรงงานเหล่านี้มากขึ้น แต่ก็พบว่ามีแรงงานต่างชาติที่ลักลอบเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายยังคงทำงานอยู่ในสถานที่ต่างๆ ของจังหวัดเชียงใหม่อีกเป็นจำนวนมาก ดังนั้น สำนักงานควบคุมโรคติดต่อฯ โดยแมลงที่ 2 เชียงใหม่จึงต้องดำเนินการเฝ้าระวังโรคติดต่อที่อาจมากับแรงงานต่างชาติเหล่านี้ต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้ดำเนินงานขอขอบคุณเจ้าหน้าที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่ เรือนจำกลางจังหวัดเชียงใหม่ สำนักงานตรวจคนเข้าเมืองจังหวัดเชียงใหม่ โรงพยาบาลอำเภอหางดง, สันทราย, แม่ออน และโรงพยาบาลกองบิน 41 รวมทั้งเจ้าหน้าที่จุลทัศน์กรของสำนักงานควบคุมโรคติดต่อฯ โดยแมลงที่ 2 เชียงใหม่ ทุกท่านที่มีส่วนช่วยให้การดำเนินงานครั้งนี้บรรลุตามวัตถุประสงค์ทุกประการ

ผู้รายงาน

นางกมลวรรณ พานารถ	สำนักงานควบคุมโรคติดต่อฯ โดยแมลงที่ 2 เชียงใหม่
Kamolwon Panart	Office of Vector Born Disease Control 2 Chiangmai
นายทอน ตุ่มนาค	ศูนย์ควบคุมโรคติดต่อฯ โดยแมลงที่ 27 เชียงใหม่
Torn Toomnark	Vector Born Disease Control Center 27 Chiangmai

ตารางที่ 1 ผลการตรวจฟิล์มโลหิตหาเชื้อมัลเรียและหนองพยาธิโรคเท้าช้าง ในแรงงานต่างชาติดังกล่าวทะเบียนอนุญาตทำงานในจังหวัดเชียงใหม่ ตั้งแต่วันที่ 1 กันยายน 2539 จนถึงปัจจุบัน

อันดับ	โรงพยาบาล	จำนวนตรวจ	เชื้อมัลเรีย		ชนิดของเชื้อมัลเรีย				หนองพยาธิโรคเท้าช้าง	
			จำนวนพบเชื้อ	อัตราการพบเชื้อ	Pf	Pv	Pm	mixed	จำนวนพบเชื้อ	อัตราการพบเชื้อ
1.	หางดง	2,812	84	2.99	37	33	13	1	0	0
2.	สันทราย	1,213	36	2.97	8	22	4	2	0	0
3.	แม่ออน	567	14	2.47	8	5	1	0	0	0
4.	กองบิน 41	462	14	3.03	5	9	0	0	0	0
รวม	4 โรงพยาบาล	5,054	148	2.93	58	69	18	3	0	0

ตารางที่ 2 ผลการตรวจฟิล์มโลหิตหาเชื้อมัลเรียและหนองพยาธิโรคเท้าช้าง ในแรงงานต่างชาติดังกล่าว เรือนจำกลางจังหวัดเชียงใหม่ ตั้งแต่วันที่ 1 กันยายน 2539 จนถึงปัจจุบัน

อันดับ	เรือนจำ	จำนวนตรวจ	เชื้อมัลเรีย		ชนิดของเชื้อมัลเรีย				หนองพยาธิโรคเท้าช้าง	
			จำนวนพบเชื้อ	อัตราการพบเชื้อ	Pf	Pv	Pm	mixed	จำนวนพบเชื้อ	อัตราการพบเชื้อ
1.	เชียงใหม่	449	12	2.67	1	10	1	0	1	0.22
2.	ฝาง	73	2	2.74	1	1	0	0	0	0
รวม	เรือนจำ 2 แห่ง	522	14	2.68	2	11	1	0	1	0.19